

Skyltar och signaler

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om skyltar och signaler för hälsa och säkerhet under arbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna

(Ändringar införda t.o.m. den 29 maj 2018.)

Skyltar och signaler

(Ändringar införda t.o.m. den 29 maj 2018.)

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om skyltar och signaler för hälsa och säkerhet under arbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna

Innehållsförteckning

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om skyltar och signaler

Tillämpningsområde	3
Skyldigheter	3

Bilagor till föreskrifterna

Bilaga 1	Allmänna krav för skyltar, märkning och signaler	4
Bilaga 2	Skyltar	7
Bilaga 3	<i>Utgått/upphävd</i>	13
Bilaga 4	Märkning av brandbekämpningsutrustning	13
Bilaga 5	Märkning av hinder, farliga områden, gång- och transportleder	13
Bilaga 6	Ljussignaler och genomlysta skyltar	13
Bilaga 7	Ljudsignaler	14
Bilaga 8	Muntliga meddelanden	14
Bilaga 9	Handsignaler	15

Arbetsmiljöverkets allmänna råd om tillämpningen

Bakgrund	20
Kommentarer	20

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om skyltar och signaler

beslutade den 24 juni 2008

(Ändringar införda t.o.m. den 29 maj 2018.)

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter gäller skyltar, märkning och signaler för hälsa och säkerhet där arbete utförs.

De gäller inte

- a) skyltar och signaler för transport på vägar, järnvägar eller vattenvägar, till sjöss eller i luften eller
- b) för märkning av och skyltning för farliga kemiska ämnen eller blandningar. Regler om märkning på behållare, gasflaskor och rörledningar finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om kemiska arbetsmiljörisker. (AFS 2014:40)

Skyldigheter

2 § Arbetsgivare, den som råder över ett arbetsställe samt den som anlitar inhyrd arbetskraft för att utföra arbete i sin verksamhet ska se till att skyltar, märkning och signaler införs i verksamheten, enligt kraven i dessa föreskrifter med dess bilagor.

Skyltar, märkning och signaler används då riskerna inte kan undvikas eller begränsas tillräckligt mycket genom allmänna tekniska skyddsåtgärder eller arbetsorganisatoriska åtgärder.

3 § Arbetsgivare samt den som anlitar inhyrd arbetskraft ska när det behövs för säkerheten även se till att skyltar, märkning och signaler för väg-, järnvägs-, sjö- och lufttrafik används inom fabriksområden eller motsvarande.

4 § Arbetsgivare samt den som anlitar inhyrd arbetskraft ska se till att arbetstagarna får fullständig och upprepade information och instruktion om de skyltar, den märkning och de signaler som används på arbetsplatsen och som har betydelse för hälsa och säkerhet. Instruktionen ska förklara innebörden av skyltar, märkning och signalering samt informera om vilket uppträdande och vilka särskilda åtgärder som krävs.

AFS 2008:13

Denna författning träder i kraft den 1 oktober 2008, då Arbetarskyddsstyrelsens kungörelse (AFS 1997:11) med föreskrifter om varselmärkning och varselsignalering på arbetsplatser ska upphöra att gälla.

AFS 2014:40

Denna författning träder i kraft den 1 juni 2015. Fram till den 1 juni 2019 får dock varningsskyltar enligt den äldre lydelsen av bilaga 2 punkt 3.2 användas förutsatt att de har samma symbol som det faropiktogram som krävs enligt 20 a § Arbetsmiljöverkets föreskrifter om kemiska arbetsmiljörisker (AFS 2011:19 med ändringar i AFS 2014:5 och AFS 2014:43).

AFS 2018:6

Denna författning träder i kraft den 19 november 2018.

Allmänna krav för skyltar, märkning och signaler

Definitioner

I dessa föreskrifter används följande beteckningar med nedan angivna betydelser.

Förbudsskylt: Skylt som förbjuder ett beteende som kan innebära fara.

Varningsskylt: Skylt som varnar för en risk eller fara.

Påbudsskylt: Skylt som påbjuder ett visst beteende.

Nödsskylt: Skylt som ger information om utrymningsväg, väg till utrymningsväg, utrustning för första hjälpen eller räddningsutrustning.

Brandredskapsskylt: Skylt som anger placering av utrustning för brandbekämpning.

Tilläggs-skylt: Skylt som används tillsammans med en skylt och lämnar kompletterande information.

Piktogram: Bild som beskriver en situation eller föreskriver ett visst uppträdande.

Ljussignal och genomlyst skylt: Signal eller skylt, med ljus som sänds ut genom en anordning som är gjord av transparent eller genomlyst material. Den ska vara upplyst från in- eller baksidan så att den ger intryck av en lysande yta.

Ljudsignal: Fastställd signal som avges från ett särskilt don utan att någon mänsklig eller syntetisk röst används.

Muntligt meddelande: I förväg fastställt muntligt meddelande som lämnas med mänsklig eller syntetisk röst.

Handsignal: Ett fastställt rörelsemönster med armar och händer för att leda personal som utför manövrer som kan innebära risk eller fara.

1. Allmänt

I de situationer och för den information som anges i bilagorna 1–9 till dessa föreskrifter får endast sådana skyltar, sådan märkning och sådana signaler som anges i bilagorna användas.

Skyltar, märkning och signaler för hälsa och säkerhet får endast användas för de ändamål som anges i dessa föreskrifter.

2. Permanenta skyltar och signaler

Permanent skyltar ska användas för förbud, varning och påbud samt för att märka ut väg till utrymningsväg, utrymningsvägar samt utrustning för första hjälpen. Permanent märkning med skyltar, tejp eller färg ska användas för att visa placering och typ av brandredskap.

Varaktig märkning med färg eller skyltar ska användas för att märka ut platser där det finns risk för fall eller kollision med föremål eller hinder.

Varaktig märkning med färg eller tejp ska användas för att märka ut gång- och transportleder. (AFS 2014:40)

3. Tillfälliga skyltar och signaler

Ljus-, ljud- eller muntlig signalering ska användas för att signalera fara, uppmana till särskilt beteende eller nödutrymning. Möjligheter att alternera eller kombinera märkning och signaler anges i punkt 4.

Handsignaler eller muntlig signalering ska användas när det behövs för att vägleda personer som utför farliga eller riskfyllda arbetsmoment.

4. Kombination av märkning och signalering

Om effekten är lika kan följande alternativ fritt väljas:

- En färg eller skylt vid markering av platser med hinder eller nivåskillnader.
- Ljud- eller ljussignalering eller muntligt meddelande.
- Handsignalering eller muntligt meddelande.

Följande signalering kan användas samtidigt:

- Ljus- och ljudsignalering.
- Ljussignalering och muntligt meddelande.
- Handsignalering och muntligt meddelande.

5. Färganvisningar avseende skyltar och ljussignaler för hälsa och säkerhet

Röd	Förbud	Farligt beteende
	Larm vid fara	Stopp, stäng, nödstoppsdon*) Utrymningssignal
	Brandbekämpnings- utrustning	Utmärkning och placering
Gul (Orangegul)	Varning	Se upp, vidtag åtgärd, kontrollera
Blå	Påbud	Krav på åtgärd eller - beteende Använd personlig skydds- utrustning
Grön	Utrymning, - utrymningsväg	Dörrar, utgångar, vägar, utrustning, lokaler
	Förstahjälpen- utrustning	
	Ingen fara	Återgå till det normala

*) Skylt till nödstoppsdon ska vara grön. Om skylten är en del av en nödstoppslina ska den vara röd.

6. Skyltar, märkning eller signalering får inte störas genom något av följande

Närvaro av annan signalkälla av samma slag som kan påverka synligheten eller hörbarheten.

- Alltför många skyltar och signaler placerade för nära varandra.
- Samtidig användning av två ljussignaler som kan förväxlas.
- Användning av en ljussignal i närheten av en liknande ljuskälla.
- Användning av två ljudsignaler samtidigt.
- Användning av ljudsignal, där starkt bakgrundsbuller förekommer.
- Dålig utformning, otillräckligt antal, felaktig placering, eftersatta reparationer eller felaktiga funktions sätt på skyltning, märkning och signaler.

7. Underhåll

Skyltar och signalanordningar ska underhållas, kontrolleras, repareras och rengöras så att de behåller sin funktion och kvalitet.

8. Antal och placering

Antalet skyltar och signalanordningar och deras placering ska anpassas till omfattningen av faran eller risken inom området.

9. Skyltar med energitillförsel

Skyltar och signaler som kräver någon form av energitillförsel ska vara utrustade med säker reservtillförsel som fungerar under tillräcklig tid vid strömvabrott om inte faran bortfaller då strömtillförseln bryts.

10. Start av signalering

När en ljus- och ljudsignal sätts igång ska detta ange att en aktivitet startar. Signalerna ska fungera så länge aktiviteten pågår.

Ljus- och ljudsignaler ska åter kunna fungera omedelbart efter användning.

11. Kontroll

Ljus- och ljudsignalerna ska kontrolleras innan de tas i bruk och därefter regelbundet, så att de fungerar på avsett sätt och fyller sitt syfte.

12. Hörsel- och synskadade

Om arbetstagarnas hörsel eller syn är nedsatt, t.ex. beroende på att de använder personlig skyddsutrustning, ska varselsystemen kompletteras eller bytas.

13. Lagring av farliga ämnen

Regler för hur områden, lokaler eller inhägnader som används för lagring av betydande mängder farliga ämnen eller blandningar ska skyltas finns i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om kemiska arbetsmiljörisker. (AFS 2014:40)

Skyltar

1. Utförande

Förbuds-, varnings- och påbudsskyltar, samt skyltar för väg till utrymningsväg, utrymningsväg, nödsituation och brandredskap ska ha den form och färg som anges i punkt 3.

Piktogrammen ska vara så enkla som möjligt och endast innehålla nödvändiga detaljer.

De använda symbolerna får avvika något i förhållande till vad som anges i punkt 3, förutsatt att de återger samma innehåll och inte förvillar budskapet.

Skyltar ska vara utförda av slagtåligt material med god beständighet med tanke på omgivande miljö.

Skyltars dimensioner samt färg- och ljus tekniska egenskaper ska väljas så att skyltarna blir lätta att upptäcka och förstå.

2. Användning

Skyltar ska så långt möjligt installeras på lämplig höjd och i ett läge som passar siktlinjen och tar hänsyn till eventuella hinder. Skyltarna ska placeras antingen vid ingången till ett riskområde eller i omedelbar närhet av en särskild fara eller särskilt föremål. De ska också placeras på en plats med bra ljusförhållanden och som är lätt att se och nå.

Efterlysande färger, reflekterande material eller artificiell belysning ska användas där dagsljuset är otillräckligt.

Skyltar ska avlägsnas när de inte längre behövs.

3. Utseende

3.1 Förbudsskyltar

Rund form.

Svart symbol på vit bakgrund med röd bård och rött snedstreck.

Den röda delen ska vara minst 35 procent av skyltens yta.

Rökning förbjuden

Rökning och öppen
eld förbjuden

Tillträde förbjudet
för gående

Förbjudet att använda
vatten för släckning

Ej dricksvatten

Obehöriga äga
ej tillträde

Förbjudet för
arbetsfordon

Får ej vidröras

3.2 Varningsskyltar

Triangelform.

Svart symbol på gul bakgrund med svart bård.

Den gula delen ska vara minst 50 procent av skyltens yta.

Radioaktiva ämnen

Hängande last

Godstrafik

Farlig elektrisk
spänning

Fara
(med tillägsskylt
som anger farans art)

Laserstrålning

Ickejoniserande
strålning

Kraftigt magnetfält

Hinder/Snubbelrisk

Fallrisk

Biologisk fara¹⁾

Låg temperatur

¹⁾ (AFS 2018:6)

3.3 Påbudsskyltar

Rund form.

Vit symbol på blå bakgrund.

Den blå delen ska vara minst 50 procent av skyltens yta.

Ögonskydd
måste användas

Skyddshjälm
måste användas

Hörselskydd
måste användas

Andningskydd
måste användas

Skyddsskor
måste användas

Skyddshandskar
måste användas

Skyddskläder
måste användas

Ansiktsskydd
måste användas

Säkerhetssele
måste användas

Fotgängare ska
använda denna väg

Allmänt påbud
(Ev. med tillägsskylt)

3.4 Nödskyltar

Rektangulär eller kvadratisk form.

Vit symbol på grön bakgrund. Skyltar med pil kan vara spegelvända.

Den gröna delen ska vara minst 50 procent av skyltens yta.

Utrymningsväg

Utrymningsväg för
funktionshindrade

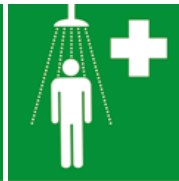
Utrymningsväg via
säker hiss

Första hjälpen

Bår

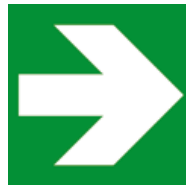
Nöddusch

Ögondusch

Nödtelefon för
förstahjälpen och
utrymning

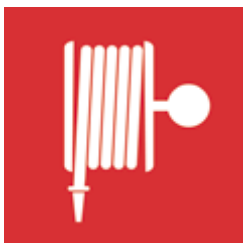
Riktningspil

5.5 Brandredskapsskyltar

Rektangulär eller kvadratisk form.

Vit symbol på röd bakgrund. Skyltar med pil kan vara spegelvända.

Den röda delen ska vara minst 50 procent av skyltens yta.

Brandslang
Brandpost

Brandsläckare

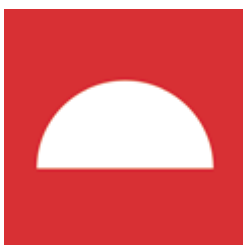
Stege

Nödtelefon

Riktningspil

Andra brandskydds-
anordningar eller brand-
skyddsutrustningar

Bilaga 3

Bilaga 3 upphävd enligt AFS 2014:40.

Bilaga 4

Märkning av brandbekämpningsutrustning

Brandbekämpningsutrustning ska märkas med röd färg och dess placering ska anges med särskild skylt eller genom att förvaringsplatserna eller ingångarna till dem ges röd färg.

Färgen ska täcka så stor yta att utrustningen lätt kan observeras.

Skyltar för brandredskap enligt bilaga 2 ska användas för att ange var denna utrustning finns.

Bilaga 5

Märkning av hinder, farliga områden, gång- och transportleder

1. Märkning av hinder och farliga områden

Arbetsområden dit anställda har tillträde under sitt arbete och där det finns risk för kollision med hinder, fallrisk eller risk för fallande föremål ska markeras med gul/svart eller röd/vit randiga fält.

Märkningen ska anpassas till riskområdets storlek.

Den gul/svarta eller röd/vita markeringen ska vara snedstreckad i cirka 45 grader med ungefär lika breda fält.

Exempel:

2. Märkning av gång- och transportleder

Där det behövs ska leder för fordonstrafik inomhus vara tydligt markerade med obrutna linjer i väl synlig färg, helst vit eller gul, som valts med hänsyn till underlagets färg.

Linjerna ska placeras så att de visar det nödvändiga säkerhetsavståndet mellan fordon och hinder eller gående.

Permanent gång- och transportleder utomhus ska om det behövs markeras på samma sätt om inte trottoarer eller avskärmningar finns.

Bilaga 6

Ljussignaler och genomlysta skyltar

1. Utförande

En ljussignal eller en genomlyst skylt ska ha en kontrast som är anpassad till omgivningen och till de aktuella arbetsförhållandena. Den får varken blända eller vara svår att upptäcka.

Ljussignalen eller den genomlysta skylten ska vara enfärgad eller visa en kombination av en symbol och en bakgrund.

Färgen ska överensstämma med tabellen i bilaga 1, punkt 5.

Om signalen eller skylten innehåller en symbol ska den uppfylla kraven i bilaga 2.

2. Särskilda regler för användning av ljussignaler

Om en ljussignal eller en genomlyst skylt kan avge såväl fast som blinkande sken ska blinkande sken ange en högre risk eller ett mer akut behov av åtgärd än ett fast sken.

Blinkningarnas längd och frekvens ska vara sådana att

- budskapet uppfattas på avsett sätt, och att
- varje risk för förväxling med andra signaler eller skyltar med blinkande eller fast sken undviks.

Om en ljussignal eller en blinkande skylt används i stället för eller tillsammans med en ljudsignal ska dessa synkroniseras.

Anordningar för blinkande signaler eller skyltar som används vid allvarlig fara, ska ägnas särskild tillsyn eller utrustas med reservlampa.

Bilaga 7

Ljudsignaler

1. Utförande

Ljudsignaler ska

- ha en ljudnivå som klart överstiger bakgrundsbullret, så att de hörs väl utan att vara onödigt höga eller smärtsamma,
- vara lätta att känna igen, särskilt ifråga om impulslängd och tidsintervall mellan impulserna eller grupperna av impulser, samt skilja sig klart från andra ljudsignaler och bakgrundsbuller.

Om en signalanordning kan avge såväl fast som växlande ton ska växlande ton användas för att ange en högre risk eller ett mer akut behov av åtgärd än en fast ton.

2. Fastställda signaler

En utrymningssignal ska vara kontinuerlig utan avbrott.

Bilaga 8

Muntliga meddelanden

1. Utförande

Muntliga meddelanden ska lämnas i form av korta satser, fraser, ordgrupper eller enstaka ord, ibland i fastställd form.

Muntliga meddelanden ska vara så korta, enkla och tydliga som möjligt. Talaren ska ha sådan förmåga att uttrycka sig och lyssnaren sådan förmåga att höra att den muntliga anvisningen kan uppfattas.

Muntliga meddelanden får framföras direkt eller indirekt, genom mänsklig eller syntetisk röst.

2. Särskilda regler vid muntliga meddelanden

Arbetstagarna ska behärska det använda språket så att de kan uttala och förstå den muntliga anvisningen och därmed uppträda på avsett sätt.

Om ett muntligt meddelande används i stället för eller tillsammans med handsignalering ska fastställda former för sådan signalering användas.

Handsignaler

1. Utförande

Handsignaler ska vara exakta och enkla samt bestå av stora rörelser som är lätta att utföra och förstå och som klart skiljer sig från andra signaler.

Om båda armarna används samtidigt ska de röras symmetriskt och avse ett enda tecken.

Om tecknen uppfyller dessa krav, får de avvika något från de tecken som avbildas i punkt 3 eller göras mer detaljerade. Betydelsen och uppfattbarheten ska dock vara likvärdiga.

Signalschemat som anges nedan kan kompletteras vid behov, t.ex. för speciella arbetsmoment.

Även signalscheman för arbete med tornkranar, mobilkranar och hamnkranar i Svensk Standard får användas.

2. Särskilda regler för handsignaler

Den som utför tecknen, nedan kallad signalman, ska använda rörelserna för att ge manövreringsanvisningar till teckenmottagaren, nedan kallad operatören.

Signalmannen ska kunna se och kontrollera alla manövrer utan att utsätta sig för fara.

Signalmannen ska uteslutande ägna sig åt att dirigera manövrer och upprätthålla säkerheten för de arbetstagare som berörs.

Om signalmannen inte kan se och kontrollera alla manövrer ska ytterligare signalmän anlitas.

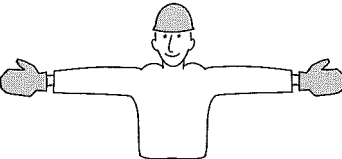

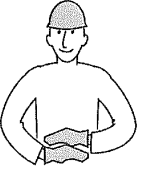
Operatören ska avbryta den pågående manövern och be om ytterligare instruktioner om han inte på ett säkert sätt kan genomföra manövern.

Utrustning

Operatören ska kunna känna igen signalmannen utan svårighet. Signalmannen ska bära ett eller flera igenkänningstecken, t.ex. jacka, hjälm, manschetter eller använda signalspade. Igenkänningstecknen ska ha samma klara färger och uteslutande användas av signalmän.

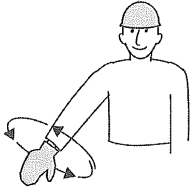
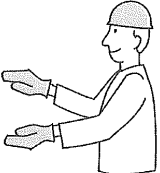
3. Signalschema

A. Allmänna tecken

<p>START</p> <p>Uppmärksamhet. Signalgivningen påbörjas.</p>	<p>Båda armarna utsträckta vågrätt med handflatorna framåt.</p>	
<p>STOPP</p> <p>Avbrott. Slut på rörelse.</p>	<p>Höger arm sträcks uppåt med handflatan framåt.</p>	
<p>SLUT</p> <p>Avslutning av manövern.</p>	<p>Båda händerna samman- hållna i brösthöjd.</p>	

B. Lodräta rörelser

<p>UPP</p>	<p>Höger arm sträcks uppåt med handflatan framåt och gör en långsam cirkelrörelse.</p>	
<p>NED</p>	<p>Höger arm sänks med handflatan mot kroppen och gör en långsam cirkelrörelse.</p>	
<p>LODRÄTT AVSTÅND</p>	<p>Avståndet anges med händerna.</p>	

C. Vågräta rörelser

<p>FRAMÅT</p>	<p>Båda armarna böjs med handflatorna uppåt och underarmarna rörs långsamt mot kroppen.</p>	
<p>BAKÅT</p>	<p>Båda armarna böjs med handflatorna nedåt och underarmarna rörs långsamt från kroppen.</p>	
<p>ÅT HÖGER Signalmannens högra sida.</p>	<p>Höger arm sträcks ut närmast vågrätt med handflatan nedåt och gör långsamma rörelser åt höger.</p>	
<p>ÅT VÄNSTER Signalmannens vänstra sida.</p>	<p>Vänster arm sträcks ut närmast vågrätt med handflatan nedåt och gör långsamma rörelser åt vänster.</p>	
<p>VÅGRÄTT AVSTÅND</p>	<p>Avståndet anges med händerna.</p>	

D. Övrigt

<p>FARA Nödstopp</p>	<p>Båda armarna sträcks uppåt med handflatorna framåt.</p>	
<p>SNABBT</p>	<p>Samtliga rörelser utförs - snabbare.</p>	
<p>LÅNGSAMT</p>	<p>Samtliga rörelser utförs långsammare.</p>	

Arbetsmiljöverkets allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna om skyltar och signaler för hälsa och säkerhet under arbete

Arbetsmiljöverket meddelar följande allmänna råd om tillämpningen av Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2008:13) om skyltar och signaler.

Allmänna råd har en annan status än föreskrifter. De är inte tvingande, utan deras funktion är att förtydliga innebörden i föreskrifterna, t.ex. upplysa om lämpliga sätt att uppfylla kraven samt visa exempel på praktiska lösningar och förfaringssätt och att ge rekommendationer, bakgrundsinformation och hänvisningar.

Bakgrund

På de flesta arbetsställen finns det anledning att markera särskilda riskområden eller utrustning som ska finnas som skydd mot ohälsa eller olycksfall.

Genom gemensamma regler för skyltar, märkning och signaler på arbetsplatser kan man vänta sig en allmän minskning av de risker som kan uppstå på grund av språkliga och kulturella olikheter bland arbetstagare från olika länder.

Reglerna om skyltar, märkning och signaler i dessa föreskrifter utgör en anpassning till de minimikrav som anges i EG-direktivet om varselmärkning och signaler för hälsa och säkerhet i arbetet (92/58/EEG).

Kommentarer

Till 1 § Regler om märkning av kemiska produkter som släpps ut på marknaden finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (CLP-förordningen).

Vid transport av farligt gods gäller lagen om transport av farligt gods LTFG. Se vidare Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps webbplats.

Bestämmelser om hur utrustning, t.ex. maskiner, ska märkas finns bl.a. i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om maskiner.

Särskilda bestämmelser om bl.a. skyltar för utrymning finns i föreskrifterna om arbetsplatsens utformning. (AFS 2014:40)

Till 2 § Det är inte meningen att skyltar och signaler ska prioriteras framför andra skyddsåtgärder.

Risker undanröjs bäst genom tekniska eller organisatoriska skyddsåtgärder t.ex. inkapsling, eliminering eller avspärrning. Ändå kan särskilda riskområden, t.ex. för fallande föremål, behöva märkas ut.

Av Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete framgår att arbetsgivaren ska planera, genomföra och följa upp verksamheten så att arbetsmiljökraven uppfylls. En viktig del i det systematiska arbetsmiljöarbetet är att undersöka arbetsförhållandena och bedöma riskerna för ohälsa och olycksfall.

Rörliga delar kan ges uppmärksamhet genom kontrasterande färgsättning.

Till 4 § Informationen till arbetstagarna bör innehålla alla åtgärder som bör vidtas på arbetsplatsen för att uppfylla arbetsmiljökraven enligt reglerna för skyltar och signaler. Särskilda regler för hanteringen av skyltar och signaler bör utfärdas. Reglerna bör särskilt ange syftet med dessa. Informationen bör ges innan arbetet börjar och upprepas när det behövs. Det är viktigt att personer som endast tillfälligtvis utför arbete på arbetsstället, t.ex. resemontörer och servicepersonal anlitad från andra företag, får motsvarande information och instruktioner.

På arbetsplatser med farliga arbeten ska det finnas skriftliga instruktioner för hur arbetet ska bedrivas enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete.

Till bilaga 1 9. Särskilda regler för byggande finns i Boverkets Byggregler. I dessa regler anges att vid strömavbrott ska nödbelysningen av vägledande markeringar för utrymning vara tillräcklig under minst 60 minuter.

Till bilaga 2 För kolorimetriska (färgnyanser) och fotometriska (reflekterande) egenskaper rekommenderas

gällande standarder från ISO och CIE -(International Lightning Commission).

3.2 Som varningsskylt för ämnen eller varor med hög temperatur är det lämpligt att använda varningsskylten för "Fara" med tilläggsskylt "Hög temperatur" eller annan lämplig text.

3.4 Skyltar för utrymningsväg är avsedda att användas för utrymningsvägar, väg till utrymningsväg och på dörrar som är tillgängliga under hela den tid personal kan behöva utrymma.

Utgångar som dagligen används av t.ex. besökare eller kunder men som inte är nödutgångar, eftersom de inte är tillgängliga hela den tid personal behöver utrymma, kan förses med andra symboler eller tilläggsskyltar. Lämpliga sådana symboler och skyltar finns i standarder för symboler för allmänheten. Särskild skyltning av bl.a. trappor i utrymningsvägar kan också behövas.

3.5. Tilläggsskylt för skylten "andra brandskyddsanordningar eller brandskyddsutrustningar" kan t.ex. vara brandventilation, branddörr, röklucka och brandfilt. Skylten är främst avsedd för räddningstjänsten. (AFS 2014:40)

Till bilaga 5 2. Det är särskilt viktigt att märka ut gång- och transportleder som finns inom arbetsområden där arbetstagare har tillträde under sitt arbete och vilka är ämnade för marktransport eller hantering av utrustning. Lämpligen görs märkningen på båda sidor med en heldragen linje i väl synlig färg, företrädesvis gul.

Markering av gång- och transportleder kan, beroende på underlagets färg, behöva varieras, t.ex. syns gul markeringsfärg bättre än vit mot svart asfalt vintertid vid snö och is på marken.

Avståndet mellan linjerna sätts med hänsyn till bredden på de aktuella fordonen och det säkerhetsavstånd som är nödvändigt till föremål eller mötande personer.

Till bilaga 6 Observera att stroboskopeffekten från roterande maskiner kan göra att en ljussignal syns sämre.

Till bilaga 8 Av de särskilda regler som gäller för muntliga meddelanden framgår att endast arbetstagare som kan förstå dessa anvisningar får utföra riskfyllda manövrer i arbetet.

Det kan vara lämpligt att muntliga meddelanden repeteras av lyssnaren.

Exempel på muntliga meddelanden som används i dessa sammanhang:

- start   anger att en verksamhet inleds
- stopp   för att avbryta eller avsluta en rörelse
- slut   för att avsluta en manöver
- upp   för lyftning av last
- ned   för sänkning av last
- framåt   för riktning
- bakåt   för riktning
- höger   för riktning
- vänster   för riktning
- fara   för nödstopp
- snabbt   för att påskynda en rörelse.

Till bilaga 9 Handsignaler förutsätter att signalmannen och den som tar emot signalerna ser varandra. Om så inte är fallet behövs en eller flera extra signalmän. Operatören bör omedelbart avbryta sin manöver om han inte har uppfattat eller tolkat signalen klart.

Vissa operationer kan kräva särskild övning i teckengivning.

I Sverige är praxis vid teckengivning i byggbranschen och vid hamnarbete använda tecknen för "stopp" och "hastigt stopp" enligt signalscheman i Svensk Standard.